

не виключає і іншого, різновид санкцій (форми відповідальності), що застосовуються за ті чи інші види правопорушень та правова природа (галузева належність) відносин, у яких можуть мати місце такі порушення.

Результат вирішення такого завдання, а це не виключає іншого, і має бути покладений в основу написання норм і щодо кола осіб (органів), які застосовуватимуть санкції за порушення академічної доброчесності, а також порядку виявлення таких порушень у сфері академічної доброчесності та застосування відповідних санкцій за такі порушення.

ОБМАН ЯК ПІДСТАВА АКАДЕМІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Катеринчук К. В.

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри приватного та публічного права
Навчально-наукового інституту права
та сучасних технологій навчання
Київського національного університету технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

Я хочу одного:
спокійного, чистого життя,
щоб не було ні обману, ні бруду, ні несподіванок.
Вадим Собко [1].

В законодавстві України широко використовується термін «обман» – це і Кримінальний кодекс України, Цивільний кодекс України, Адміністративний кодекс України та інші. Однак лише в ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» [2] надано визначення даному терміну. Отже, обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування. Надані рекомендації Міністерства освіти і науки України (далі – Рекомендації) визначають, що до під даним терміном можна розуміти:

- 1) імітація освітньої та наукової діяльності;
- 2) неправдиве співавторство:

– приписування співавторства особам, які не брали кваліфікованої участі у дослідженні та підготовці публікації (зокрема, це стосується зарахування до авторів керівників установ і підрозділів, які

безпосередньо не брали участі у виконанні роботи, працівників чи студентів, які здійснювали лише технічну допомогу, тощо);

- не включення до співавторів осіб, які брали активну кваліфіковану участь у дослідженні та підготовці публікації, зокрема у постановці цілей та завдань роботи, формулюванні її висновків, розробці алгоритмів, аналізі результатів експериментів та розрахунків, написанні тексту тощо;

- свідоме викривлення посилань на джерела, свідоме викривлення інформації, що міститься у джерелах, на які зроблені посилання (у деяких випадках це може також бути академічним плагіатом);

- проходження процедур контролю та оцінювання результатів навчання підставними особами;

- продаж, поширення, постінг або публікація курсів лекцій, роздаткових матеріалів, записів або іншої інформації, наданої викладачем, а також використання їх для будь-яких комерційних цілей без письмового дозволу викладача;

- симуляція погіршення стану здоров'я, хвороби з метою уникнення контрольних заходів;

- отримання копії екзаменаційних білетів, питань чи завдань раніше, ніж буде дозволено викладачем;

- недозволене співробітництво, зокрема при виконанні студентських проєктів, що подаються як результати самостійної роботи; використання недозволеної допомоги під час виконання індивідуальних та контрольних завдань;

- повторне подання здобувачами освіти письмових робіт, які вже подавалися як звітність з інших дисциплін, без дозволу викладача (іноді це розглядають як різновид самоплагіату);

- підробка підписів в офіційних документах (залікових книжках, актах, звітах, угодах тощо);

- надання відгуків або рецензій на наукові або навчальні роботи без належного проведення їх експертизи;

- надання закладом вищої освіти або його співробітниками недостовірної інформації про заклад, його освітні програми, систему оцінювання, результати навчання, конкурси тощо;

- неправдиві повідомлення здобувачів освіти про події, які вимагають припинення освітнього процесу, перенесення контрольних заходів тощо (техногенні аварії, стихійні лиха, загроза вибуху тощо);

- інше (п. 2.7. Основні види академічної доброчесності Рекомендацій) [3]. Отже, з вищезазначеного випливає, що перелік форм обману не є вичерпним. Хочеться звернути увагу, що термінологія та їх дефініції, що містяться у Рекомендаціях часто заміщають одне одного. Насамперед, визначено, що: «окремим випадком «обману» є «самоплагіат» (п.п. »3» п. 2.2 ч. 2. Основні види академічної доброчесності Рекомендацій); по-друге, «імітація освітньої та наукової діяльності» (прояв нечесності – включення до списку авторів наукових,

начальних видань або виконавців проекту осіб, які не брали участь у підготовці (написанні) та в отриманні наукових результатів) [4] співпадає з одним із видів «неправдивого співавторства» (приписування співавторства особам, які не брали кваліфікованої участі у дослідженні та підготовці публікації (зокрема, це стосується зарахування до авторів керівників установ і підрозділів, які безпосередньо не брали участі у виконанні роботи, працівників чи студентів, які здійснювали лише технічну допомогу, тощо).

У тлумачних словниках української мови при визначенні даного терміну, як правило визначають, що «обман» вчиняється шляхом дії. «Неправдиві слова, вчинки, дії і т. ін. Невідповідність істині; те, чого немає насправді; брехня» [5]. Однак, на нашу думку, можливі форми і бездіяльності, наприклад, «не включення до співавторів осіб, які брали активну кваліфіковану участь у дослідженні та підготовці публікації, зокрема у постановці цілей та завдань роботи, формулюванні її висновків, розробці алгоритмів, аналізі результатів експериментів та розрахунків, написанні тексту тощо». Тому у визначенні «обман» доречне зазначення, що даний вид академічної відповідальності може вчинятися шляхом дії або бездіяльності.

Література:

1. Собко В. М. Справа прокурора Малахова. 1959. <https://nemaloknig.net/book-345964.html>.
2. Про освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради. 2017. № 38-39. Ст. 380.
3. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти: Лист МОН України. від 23.10.2018 р. № 1/9-650.
4. Рекомендації щодо забезпечення принципів академічної доброчесності. Науково-методична комісія 15 з організаційно-методичного забезпечення вищої освіти. Підкомісія 303 «Академічна доброчесність». 2016. 24 с. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:16YH7bihtdQJ:https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/akdo/nodo/n3.pdf+&cd=3&hl=ru&ct=clnk&gl=ua&client=firefox-b-ab>.
5. Словник. Портал української мови та культури. URL: <https://slovyk.ua/index.php?sword=%D0%BE%D0%B1%D0%BC%D0%B0%D0%BD>.